

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

תולדות

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כה

(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

מאה וחמישים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" נ"ע

לעילוי נשמת

הרה"ח הת' אי"א רב פעלים ובעל מרין

מטובי מקושרי רבותינו נשיאנו והולכי בדרכיהם,

דרך הקודש יקרא לה

ומשלוחי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח לארצנו הקדושה ת"ו

הרב ר' מנחם מענדל

בהרה"ח ר' מנחם מענדל ומרת מארייאשא באדאנע ע"ה

פוטער פאס

נפטר ד' תמוז ה'תשנ"ה

🕯️ 🕯️ 🕯️ 🕯️ 🕯️

וזוגתו מרת לאה ע"ה

בת ר' בנציון ומרת שרה הי"ד

נפטרה ה' כסלו ה'תשס"ג

תנצב"ה

🕯️ 🕯️ 🕯️ 🕯️ 🕯️

נדפס ע"י צאצאיהם שיחיו

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!

להקדשות ולפרטים נוספים:

טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)

אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner

In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*

To Dedicate This Publication

In Honor Of Your Family Or A Loved Ones

For More Info. Call:

(718) 753-6844 or (323) 934-7095

or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

תולדות

א. "ויהי עשו איש יודע ציד"

מן הפסוק¹ "ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה..." מצטט רש"י את המילים "יודע ציד", ומפרש: "לצוד ולרמות את אביו בפיו ושואלו: אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן?² וכסבור אביו שהוא מדקדק במצות"³.

המפרשים מסבירים⁴, שעשו שאל דוקא על המלח ועל התבן, משום שאלה פטורין לחלוטין ממעשר, אף מדרבנן, ובכך חפץ עשו להוכיח שהוא מדקדק במצוות כל כך, עד אשר הוא מעשר אף מדברים הפטורים ממעשר.

אך לפי זה תמוה: אילו היה עשו מפריש מעשר מן המלח ומן התבן למעשה, היתה זו הוכחה לדקדוקו במצוות. אבל בשאלתו כיצד מעשרים אותם, הרי לא זו בלבד שכך לא יוכל לשכנע את יצחק בדקדוקו במצוות, אלא,

(1) פרשתנו כה, כז.

(2) בריב"א עה"ת כאן: את הדמאי ואת המלח ואת התבן. וצ"ע.

(3) ראה רע"ב, ר"א"ם (ועוד) כאן ההכרח ע"ד הפשט שלא לפרש "יודע ציד" כפשוטו.

[אף שרש"י עצמו: (א) מפרש, "איש שדה" - וצודה בקשתו חיות ועופות" (והרי זהו ענין נוסף על, "איש שדה" - "אדם בטל" (וראה ר"א"ם וגו"א שם) - ודלא כתי' הא' ברא"ם]. (ב) עה"פ (שם, כח), "ציד בפיו" מפרש בפ"י הראשון, כתרומתו (ענין הצידה כפשוטו), ורק בפ"י הב' (ומדגיש שהוא, מדרשו"ם) מפרש, "שהי' צד אותו ומרמהו בדבריו" (וראה נחלת יעקב על פרש"י שם)].

ויש להוסיף עוד: אם נפרש "יודע ציד" כפשוטו, הו"ל להקדים, איש שדה"ל, "יודע ציד" (שהרי צידה כפשוטה הוא רק לאחזי היותו בשדה). ומוזה מוכרח שהענין ד, "יודע ציד" ה' עוד בהיותו בבית טרם יציאתו לשדה.

ועפ"ז יומתק ג"כ הכרחו של רש"י לפרש שהמרמה היא בזה ש, שואלו .. היאך מעשרין כו", ולא פי' כהראב"ע שהענין ד, מלא מרמות" שייך לצידה כפשוטו.

(4) רע"ב, ר"א"ם גו"א ועוד. וראה פסיקתא דר"ב פ' וזאת הברכה.

(* ושואני פרש"י לעיל נזח י ט) - ששם מפורש, "לפני ה".

להיפך, שאלה מצביעה על עס-הארצות שלו⁵ - שאין הוא יודע הלכות מעשר!

יותר מכך: עשו גדל בבית יצחק שנים רבות בילדותו ובנערותו. ואילו היה חפץ לדקדק במצוות - כפי שברצונו להוכיח - בודאי היה עוקב אחר קיום המצוות של יצחק, ושם לבו לכך שיצחק איננו מעשר מן המלח ומן התבן. כיצד, איפוא, רצה עשו לרכוש את לב יצחק בשאלתו, "היאך מעשרין...!"

התמיהה אף רבה יותר:

ענין זה, שעשו חפץ להוכיח ליצחק שהוא מדקדק במצוות, מופיע הן במדרש תנחומא⁶ והן בבראשית רבה⁷. בתנחומא נאמרים הדברים בנוסח שונה⁸ שעשו שאל את יצחק, "מהו שתהא חייבת במעשר", אבל בבראשית רבה מופיע נוסח הדומה⁹ לדברי רש"י: "היך מתקנין מילחא .. היך מתקנין תבנא". מניסוח זה מובן, מדברי המפרשים¹⁰, שלא היה ספק

(5) כן הקשה גם במשכיל לדוד כאן. וראה גם דברי דוד (להט"ו) כאן. וראה לקמן הערה 10.

(6) פרשתנו ח.

(7) פס"ג, י.

(8) ועד"ז הוא בפסיקתא דר"ב שם.

(9) וכבר הקשה בצידה לדרך על הר"א"ם שכתב שמקורו של פרש"י הוא מתנחומא.

[בדפוס שני דפרש"י הגירסא, "אם מעשרין". אבל בכת"י רש"י, דפוסי רש"י ומפרשי רש"י (כולל הרא"ם) שתח"י הוא בכפנים].

(10) גו"א וצידה לדרך כאן.

בדברי דוד כאן, "דלא מספקא לי' אם חייב במעשר .. אלא דהראה לפני אביו שהוא מחמיר על עצמו לחייבו במעשר אלא דמספקא לי' .. בהך מעשר שאינו אלא חומרא מהו שיתן המעשר ע"פ האומד". ובמשכיל לדוד כאן: שהי' שואל ידענא דהתבן פטור מדינא, מיהו הרוצה להתמיר ולעשרו היאך יעשה דמסתברא דישי לו לעשות איזה חילוק ושנינו... ולא ליתי מינה חורבה לעשר מן הפטור על החיוב.

אבל פשטות הלשון, היאך מעשרין" משמעו שפשיטא לי' שהם חייבים במעשר (כבמפרשים הנ"ל בתחילת

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחת הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלילמה".

מעייני חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות קהילות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים התנש"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

מציאותו דמלך המשיח.

ועי"ז ולאח"ז באה התגלותו לעין כל ע"י פעולותיו כו' . . .

(משיחות ליל ה' פ' תולדות, אדר"ז כסלו, וש"פ תולדות, ב' כסלו תשנ"ב)

לקוטי

אצל עשו בחובה לעשר תבן ומלח, ושאלתו היתה רק „היאך מעשרין את המלח ואת התבן“.

יוצא איפוא, שרש"י בוחר נוסח שמדגיש יותר: א) את הבורות של עשו, שברור לו שמלח ותבן חייבים במעשר. ב) את אי הבחנתו בכך שיצחק אינו מעשר מלח ותבן.

ב. „היך מתקנין מילתא...“

כן אין מובן¹¹: כיצד מתאים בכלל לשאול „היאך מעשרין“? הרי כל אחד יודע שהמשמעות הפשוטה של מעשר היא – עשירית. ומהי כוונת השאלה „היאך מעשרין“, כיצד נוטלים עשירית ממלח ומתבן?!

את הניסוח של המדרש ניתן עוד להסביר כי השאלה האמורה (וכן השאלה הראשונה דלעיל) סרה על פי דיוק הלשון „היך מתקנין מילחא .. תבנא“, ולא „היך מעשרין“:

כלומר עשו ידע בודאות שמלח ותבן פטורים ממעשר. אך שאלתו היא „היך מתקנין“: כיון שיש לתת מעשר מן התבואה, וכן מעשר בהמה וכדומה, כדי להראות ש„לה' הארץ ומלוואה“¹², הרי צריכה להיות פעולה דומה גם בדברים הפטורים ממעשר, שגם בהם יוכיחו שהם ניתנים מה¹³.

וזו היתה שאלת עשו – „היך מתקנין מילחא .. תבנא“ – כיצד מתקנים דברים אלו, אשר אין בהם מצות מעשר.

ההערה). ועוד ועיקר: הבן חמש למקרא עדיין לא למד דאין מעשרין באומד או דאין מעשרין מן הפטור על החיוב, ואם זוהי כוונת רש"י הו"ל לפרש.

11) כמו שהקשה ברע"ב על פרש"י כאן. – ופירושו „שהי' שואל מה טעם מעשרין כו'“ (ע"ש) [וכן מ"ש במהרי"ק על פרש"י (ירושלים תשל"א), כלומר מאימתי מעשרין ואיזהו גמר מלאכתו] – אינו לפי פשוט הלשון „היאך מעשרין“. וראה פי' הדברי דוד שבהערה הקודמת.

12) ל' הכתוב – תהלים כד, א.

13) ע"ד מ"ש בגו"א כאן.

תולדות

שיחות

ובמילא אין מקום לשאלה כיצד מתאים לשאול „היאך מעשרין“: עשו אכן לא שאל „היאך מעשרין“, אלא „היך מתקנין“.

ולפי זה קשה יותר – מדוע משנה רש"י מלשון המדרש, ובמקום „היאך מתקנין“ הוא אומר „היאך מעשרין“?!

ג. „מעשר מכל אשר לו“

יש לומר שההסבר לכך הוא:

כבר הוסבר מספר פעמים, שרש"י מפרש את פשוטו של מקרא – „לא באתי אלא לפשוטו של מקרא“¹⁴ – אף כאשר אין הוא מתאים לחלק ההלכתי שבתורה.

וכך בענינינו: השאלה „היאך מעשרין את המלח ואת התבן“ בפירושו רש"י אינה קשורה למצות מעשר זרעים, שלאחר מתן תורה, אלא למצות מעשר שהיתה נהוגה אז, לפי פשוטו של מקרא:

לפני כן, בפרשת לך¹⁵, מסופר, לאחר שאברהם ניצח את ארבעת המלכים – „ומלכי צדק מלך שלם... והוא כהן... ויתן לו מעשר מכל“. ורש"י מפרש: „ויתן לו – אברהם מעשר מכל אשר לו לפי שהיה כהן“ – כלומר:

(א) אברהם נתן מעשר למלכי צדק¹⁶, „שהיה כהן“.

(ב) הוא נתן לו „מכל אשר לו“, וכפי שאומרים המפרשים¹⁷, שבכך שולל רש"י את הפירוש שאברהם נתן מעשר רק מכלל המלחמה, דבר המופיע בתורה מפורש בנפרד, כפי שנאמר שם בהמשך הפסוק, שאברהם אמר

14) פרש"י בראשית ג, ת. ובכ"מ.

15) יד, יח"כ.

16) ושולל בזה הפירוש (חוקני, ריב"א וטור הארוך לך שם. וראה גם רד"ק שם בשם אביו (הובא גם בטור הארוך שם)) שמלכי צדק נתן מעשר לאברהם.

17) ריב"א וגו"א שם.

„אם מחוט... ואם אקח מכל אשר לך”¹⁸, שהוא לא לקח שום דבר משלל סדום¹⁹ – אלא המעשר ניתן „מכל אשר לו”.

ד. מלך ותבן – חשיבות רק בשימוש

התכונה המשותפת למלח ולתבן, שבה הם נבדלים מדברים אחרים, היא²⁷, שאין להם חשיבות רבה בפני עצמם, אך כאשר מערבים אותם יחד עם דברים אחרים, מפיקים מהם תועלת רבה מאד מעל ומעבר לתועלתם כשהם בפני עצמם.

כפי שאכן אנו רואים, שכמות מועטה ביותר של מלח²⁸ – שלכשעצמה יש לה חשיבות וערך כספי מועטים ביותר – נותנים טעם לתבשיל ומשבחים את המאכל בשבח שחשוב הרבה יותר מקורטוב המלח. ואין זו הוספת טעם בלבד, אלא ללא המלח פגום המאכל, כנאמר²⁹: „היאכל תפל מבלי מלח”.

וכך גם התבן: כשלעצמו, כמאכל בהמה או כחומר הסקה לתנורים³⁰ וכדומה, הוא בעל חשיבות וערך כספי מועטים ביותר, אך כאשר משתמשים בו לתעשיית לבנים³¹ לבנין וכדומה, הרי הוא שווה הרבה יותר.

זו היתה שאלת עשו: לגבי המעשר הנדון כאן – „ויתן לו מעשר מכל אשר לו”, הניתן לחומרה מכל הרכוש, הרי יש מקום לומר, לכאורה, שאין מחשבים את המעשר מהתבן ומהמלח לפי משקלם או כמותם³² בפני עצמם עתה – כמעשר בהמה, אלא לפי חשיבותם ושוויים^{32*} כאשר משתמשים בהם בפועל.

רואים אפוא, שאברהם נהג לתת מעשר „מכל אשר לו”, מכל נכסיו, כמפורש לפני כן – צאן... ועבדים... כסף וזהב²⁰. וכיון ש„יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט”²¹ – מובן, שגם יצחק לא נהג לתת מעשר מתבואתו בלבד, כפי שרש"י מבאר לאחר מכן על הפסוק²² „וימצא... מאה שערים”, אלא „מעשר מכל אשר לו”²³.

ויש לומר יותר מכך, שכך הוא לפי כל אופני פירוש התורה: אברהם קיים את כל התורה כולה²⁴, כולל מצות צדקה, לפחות מעשר מן הקרן²⁵, ו„יצוה את בניו... לעשות צדקה...”.

ולפי זה מובנת בפשטות כוונתו של עשו בשאלתו „היאך מעשרין את המלח ואת התבן”, ברצותו למצוא חן בעיני אביו – כי יצחק הפריש גם ממלח ותבן²⁶, כיון שגם הוא הפריש „מעשר מכל אשר לו”. אך שאלתו של עשו

(18) יד, כג.

(19) וראה גם מפרשים שבהערה 16. מגדל עוז הל' מלכים רפ"ט. – ומ"ש הרמב"ן שם (וראה הנסמן בלקו"ש [המותרים] ח"ה ע' 69 הערה 7 בסופה) ד(רק) „חלק הגבה הפריש לתתו לכהן” – אינו כפשוטו משמעות הכתוב שמלך סדום קיבל בחורה מאברהם את הכל – לשלול האמירה ד, אני העשרתי את אבירי” (שהרי קודם נתינת המעשר לכהן ה"ז רכשו והנותן ונעשה) (בתוספת) עשיר ע"ז).

(20) לך יב, טז; שם יג, ב.

(21) וירא יח, יט.

(22) פרשתנו כו, יב (מב"ר פס"ד, ו). וראה לקמן סעיף ה. (23) וכן ביצחק נאמר (ויצא כה, כב) וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך. ולהעיר מפרש"י וישלח לב, יד (בפי' הג').

(24) פרשתנו כו, ה (ובפרש"י שם). יומא כה, ב. קדושין פב, א (במשנה).

(25) טושו"ע יו"ד ר"ס רמט (ובש"ך שם).

(26) להעיר מצפ"ע"ד עה"ת כאן (ע"ד ההלכה), „דיש גדר מעשר בתבן”. ע"ש.

על העצם (חיות) דמשיח, כלומר, התגלות מציאותו (מציאות שקיימת גם לפני למלכות) בתור מלך המשיח, ולאחרי התגלות מציאותו (אור ש באין ערוך מאורו של משיח), מתחילה ההתגלות לעיני כל ע"י פעולותיו (אור של משיח).

ועפ"ז מובן שעיקר החידוש דביאת המשיח הוא בהתגלות מציאותו (מצאתי דוד עבדי⁷), כי, כל פרטי הענינים שלאח"ז (התגלותו לעין כל ע"י פעולותיו לגאול את ישראל, וכל הענינים דימות המשיח), באים כתוצאה והסתעפות מהתגלות מציאותו, וכלולים בה.

. . . ובנוגע לפועל – „המעשה הוא העיקר”⁸. . . צריך כאו"א מישראל להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהדגשת הענין ד„כל ימי חיך להביא לימות המשיח”, ע"ז שכל מציאותו, תיכף כשניער משנתו, חדורה בהחיות דמשיח (שזוהי עצם מציאותו של כאו"א מישראל, משיח שבו) שמביאה לימות המשיח.

. . . ויה"ר והוא העיקר – שבתחלת חודש כסלו, חודש הגאולה, תבוא בפועל ובגילוי הגאולה האמיתית והשלמה, התחלת הגאולה ושלמותה, ע"י משיח צדקנו – „יעמוד מלך מבית דוד כו", עד ש„יתקן את העולם לעבוד את ה' ביחד, שנאמר⁹ אז אהפוך אל עמים גו' לעבדו שכם אחד”⁵.

וכמרומו גם בסיום וחותרם ההפטרה דשבוע שעבר. . . ההפטרה דשבוע שעבר מסתיימת בהכרזה „יחי אדוני המלך דוד לעולם”¹⁰ – נצחיות מלכות דוד שנמשכה במלכות שלמה, ששלמותה ע"י המלך המשיח שהיא „מבית דוד ומזרע שלמה”¹¹ – שתוכנה של הכרזה זו הוא התגלות

(6) „מאותן הבאים מבני דוד ועדיין ה' להם ממשלה גם בגלות. . . כגון רבינו הקדוש” (חדא"ג מהרש"א לסנהדרין צח, ב).

(7) תהלים פט, כא.

(8) אבות פ"א מי"ז.

(9) צפני"ג, ט.

(10) מ"א, א, לא.

(11) סהמ"צ להרמב"ם מל"ת שסב. פיה"מ סנהדרין ר"פ חלק יסוד הי"ב. אגרת תימן.

הוספה בשורת הגאולה

מפ.

הנקודה העיקרית שבחיי כאו"א מישראל וכללות ישראל במשך כל הדורות: "כל ימי חייתך להביא לימות המשיח"¹, ובהדגשה יתירה בדורנו זה ובתקופתנו זו, כמדובר כמ"פ בתקופה האחרונה (שכבר נשלמו כל הענינים וצריכים רק לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש).

... "כל ימי חייתך" – פירושו בכל רגע ורגע שהאדם חי, הן ביום והן בלילה, הן ער והן ישר, שגם אז הוא חי ע"י נשימת האויר ("כל הנשמה תהלל ייה", "על כל נשימה ונשימה שאדם נושם כו")² שמוכרח להיות בכל רגע ורגע (משא"כ אכילה ושתיה). ו"כל ימי חייתך להביא לימות המשיח" – פירושו שהחיות שלו (בכל רגע ורגע) הוא בהבאת ימות המשיח, כלומר, לא רק בשעה שחושב ומדבר ועושה פעולות להבאת המשיח, אלא עצם חיותו ("חייתך") הוא להביא לימות המשיח.

... ובפרטיות יותר:

הענין ד"כל ימי חייתך להביא לימות המשיח" מתבטא בכך שתיכף כשניעור עצם הנשמה (שמתגלה עצם מציאותו ורק העצם) מרגיש בנשימת האויר ענינו של משיח – אויר של משיח, ובלשון חז"ל³ "רוחו של מלך המשיח".

יש לומר, ש"אויר (רוח) של משיח" הוא למעלה גם מ"אורו" של משיח, כי, אור של משיח מורה על ההתגלות דמשיח ע"י פעולותיו (כמו "ילחם מלחמות ה'" עד ש"נצח"⁵, וכיו"ב), משא"כ אויר של משיח מורה

(1) ברכות יב, סע"ב – במשנה.

(2) תהלים בסופו. ב"ר פי"ד, ט. דב"ר פ"ב, לו.

(3) ב"ר פ"ב, ד. פ"ח, א.

(4) זח"ג לר, ב. נת' בלקוטי לוי"צ לזח"ג ע' ריט ואילך.

(5) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

לקוטי

ואם כך, מתעוררת השאלה לגבי המלח והתבונן³³ – כיצד מחשבים את שוויים³⁴: האם לפי ערכם עתה כשלעצמם, או לפי ערכם כאשר משתמשים בהם כתערוכות וכתבלין הנותן טעם וכדומה?

לפי זה מובן הדיוק בלשון רש"י "כסבור אביו שהוא מודקדק במצוות", שהוא מקיים את המצוות כתיקונן בהקפדה רבה על חישובים מדוייקים וכדומה³⁵.

ולעומת זאת לפי הסבר המפרשים, שעשו רצה למצוא חן בעיני יצחק על-ידי הוכחה שהוא נותן מעשר גם מדברים שאינם חייבים במעשר, מתאים יותר לומר "מחמיר במצוות" או "מהדר במצוות", וכדומה.

ה. הרמב"ם – מעשר מן השלל; הראב"ד – מצות מעשר

מן הענינים המופלאים בדרך ההלכה המופיעים בפירושו רש"י:

כאמור בסעיף ב', במדרש נאמר "היך מתקנין", ואילו רש"י אומר "היך מעשרין". ויש לומר, שהבדל הניסוח ביניהם קשור למחלוקת בין הרמב"ם לבין הראב"ד:

בהלכות מלכים³⁶ עוסק הרמב"ם במצוות שהיו לפני מתן תורה, ואלה דבריו: "על ששה דברים נצטוו אדם הראשון... בא אברהם

מעשר מכל מין ומין בפ"ע, אלא מפריש מעשר משוויות כל נכסיו.

(33) עפ"י זימתק הטעם שלא נקט רש"י כגירסת הפסיקתא דר"כ "הנ"ל הערה (4) "מים ומלח".

(34) בנוגע לדברים אחרים, גם אותם כשמעריבים אותם בדברים אחרים נתוסף בחשיבותם – לכאורה אין שאלה, ודנים לפי חשיבותם בהווה בפועל. אבל בנוגע למלח ותבן, שכל (עיקר) חשיבותם הוא רק כשמעריבים אותם בדברים אחרים, מקום לומר שאצלם מחשבים ע"פ העתיד כו'.

(35) ובוזה אין להקשות (כנ"ל סעיף א) אשר שאלה זו מורה שאינו מודקדק במצוות כי ה' לו לידע מהנהגת יצחק

– כי מובן שחשבון המעשר אינו דבר גלוי כו'.

(36) פ"ט הא.

שיחות

ונצטוה... והוא התפלל שחרית ויצחק הפריש מעשר". אומר על כך הראב"ד³⁷: היה ראוי לומר והוא (אברהם) .. הפריש מעשר.

מסבירים המפרשים³⁸, שהמחלוקת בין הרמב"ם לבין הראב"ד היא על פירוש הפסוק "ויתן לו מעשר מכל", הנאמר על אברהם:

לפי הרמב"ם הענין של "ויתן לו מעשר" אינו כמצות מעשר שלאחר מתן תורה, כי "אין המעשרות נוהגות אלא בגידולי קרקע שלו"³⁹,

אלא היה זה מעשר מן השלל שלקח⁴⁰, כפי שמבאר הגאון הרוגוטשובי⁴¹, שלשית הרמב"ם היה מעשר זה דומה למצות תרומת המכס של שבי ומלקוח שלקחו במלחמת מדין⁴², שמצוה זו אינה נוהגת לדורות⁴³ –

ולעומת זאת, לפי הראב"ד, היה זה בגדר מצות מעשר.

אמנם, מעשר ניתן דוקא מגידולי קרקע, אך למרות זאת יש לומר: (א) תנאי זה חודש לאחור מתן תורה, ואילו המעשר שלפני מתן תורה ניתן מכל דבר, ללא יוצא מן הכלל, כנאמר "מכל". כפי שאנו מוצאים במצוות אחרות שקיימו האבות, שהן לא קויימו בכל התנאים כלאחר מתן תורה⁴⁴. כגון יבום לפני מתן תורה, שנעשה

(37) וראה תורה שלמה לך שם אות קלב. וש"נ.

(38) ראה רדב"ז, כסף משנה ומגדל עזו שם. וראה (בהבא לקמן) לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 69 ואילך ובהערות שם.

(39) רדב"ז שם.

(40) כס"מ שם (ואף שאמר אברהם, אם מחוט גו" – ראה לעיל הערה 19 ובהנסמן שם).

(41) צפע"ג הל' מתנות עניים פ"ו ה"ה. וראה גם צפע"ג עה"ת פ' לך (ע' 12).

(42) מטות לא, כח ואילך.

(43) סהמ"צ להרמב"ם שורש ג. – ולכן לא הביא הרמב"ם מעשר זה דאברהם.

(44) ע"ד מצות מילה, דלא ניתנה פריעת מילה לאברהם (יבמות עא, ב), אף דלאחר מית' מל ולא פרע כאילו לא מל (משנה שבת – קלו, ריש ע"ב).

או "על ידי האח או האב או הקרוב מן המשפחה"⁴⁵.

(ב) המעשר של אברהם היה כמעשר כספים, ולמרות שאפשר לומר שחובת מעשר כספים היא מדרבנן בלבד⁴⁶, הרי בנוסף לאמור לעיל, וישמור תורות – להביא תורה שבעל פה⁴⁷, הרי ענין זה קשור ומהווה תוצאה של מצות מעשר, ומשום כך לומדים בספרי⁴⁸ את מעשר כספים מן הפסוק⁴⁹, "עשר תעשר", ולכן מתייחסת מצות מעשר באופן כללי ל"ויתן לו מעשר" של אברהם.

ולפי זה יש לומר, שההבדל בין פירוש המדרש שהוזכר לעיל לבין פירוש רש"י כרוך במחלוקת זו:

לדעת המדרש לא קשור הפסוק, ויתן לו מעשר מכל" למצות מעשר, וכיון שמצות מעשר חלה על גידולי קרקע בלבד, אין מקום לשאלה, "היאך מעשרין את המלח...?" – ולכן נאמר במדרש, ששאלתו של עשו היתה, "היך מתקנין מילחא .. תבנא" כדלעיל בסעיף ב'.

ולעומת זאת רש"י מסביר, כדלעיל בסעיף ג', שהענין של, "ויתן לו מעשר מכל" היה בגדר מצות מעשר, וכיון שה"מעשר" היה "מכל" – לפיכך מתאים לשאול, "היאך מעשרין את המלח ואת התבן".

45) רמב"ן וישב לה, ח. וראה ג"כ חוקוני (שם, יג). רד"ק, מושב זקנים (מבעה"ת) ואוה"ח (שם, כד). דעת זקנים מבעה"ת (שם, כו).

46) ראה לקו"ש שם הערה 13.

47) שמוזח מובן שיתכן לומר דמש"נ בתושב"ב, ויתן לו מעשר" הכוונה בזה גם למעשר דרבנן, ונמנה (לדעת הרמב"ד) מצוה זו שקיים אברהם (ולא כל המצות שקיים עד שלא ניתנו – ובקושיית הלח"מ שם), כי נמנו רק אלו המפורשים (או עכ"פ מרומזים) בתושב"ב.

48) הובא בתורה עשר – תענית ט, א (ובספרי שלפנינו ליתא).

49) ראה יד, כב.

1. מעשר ממלח ותבן – "בירור" גבורות עשו

מיינה של תורה שבפירוש רש"י זה: לכאורה, עדיין אין ברור: מדוע שאל עשו דוקא לגבי⁵⁰ שני דברים אלו – מלח ותבן⁵¹? בודאי יש דברים נוספים בעלי תכונה דומה, המוזכרת לעיל⁵², שחשיבותם גדלה מאד כאשר משתמשים בהם בעירוב דברים אחרים, לעומת חשיבותם בפני עצמם? ההסבר לכך בפנימיות הוא:

אדמו"ר הזקן שואל ב'תורה אור'⁵³: כיון שיצחק ידע ש"אין שם שמים שגור בפיו" של עשו⁵⁴ – כיצד ייתכן לומר שעשו, "היה מרמהו בשאלות איך מעשרין את התבן?" והוא משיב, שעשו כאן למטה, "ומצד הפנימיות" – אין שם שמים שגור בפיו. אבל עשו בשרשו, המקיף עליו מלמעלה, הוא בדרגה נעלית בקדושה – "רישא דעשו בעטפוי דיצחק"⁵⁵: שרשו של עשו, גבורה דקליפה, הוא ביצחק, גבורה דקדושה – ו"מצד בחינת המקיף עשו שואל איך מעשרין את התבן".

ולכן חפץ יצחק להעניק את הברכות לעשו, כי על ידי כך הוא חפץ "להמשיך" את שרשו

50) הטעם שרימה ליצחק במצות מעשר דוקא – ראה צידה לדרך ושפ"ח כאן (ובענף יוסף לתנחומא שם "דלדוגמא בעלמא נקט .. אבל אה"ג שה' מטעה אותו ג"כ בשער המצות").

51) לפי המפרשים ששאלתו היתה האם חייבין במעשר, הטעם שנקט מלח ותבן הוא מפני, שהתבן מגידולי קרקע וכן המלח גידולו* ממקום שחופרין אותו" (באר מים חיים (לאחי המהר"ל) על פרש"י. וכן בנחלת יעקב). אבל להביאור דלעיל (סעיף ד) קשה כבפנים.

52) כמו תבלין (אף ש"ל שנכללו ב"מלח" ועוד).
53) פרשתנו כ, ב ואילך.
54) פרש"י פרשתנו כו, כא.
55) תיב"ע ויהי ג, יג (בשינוי ל' קצת). וראה לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 207 הערה 21.

* להעיר דגם מלח נק' צומח (שענר המצות וטעמה"צ פ' עקב, ע"ח ש"נ פ"ב ובהגהת צומח שם. ועוד).

של עשו כאן למטה, ובאמצעות זאת היה, לדעת יצחק⁵⁶, "מתברר" עשו.

ולפי זה יש לומר, שעשו בחר דוקא בשאלה, "היאך מעשרין את המלח ואת התבן"⁵⁷, משום שיש כאן רמז ל"בירור" שלו:

מוסבר בתורת החסידות⁵⁸ ש"מלח" הוא "שרש כל הגבורות", ולכן המלח ממתיק דינים, כי אין הגבורות נמתקין אלא בשרשן. יוצא מכך, שבענין של "מעשרין את המלח" נרמז ה"בירור" של גבורות⁵⁹ עשו⁶⁰.

56) ראה תו"א שם (ע"ג) שהבירור של עשו צ"ל ע"י יעקב דוקא.

57) ולא, מים" כפסיקתא דר"כ. וראה לעיל הערה 33.
58) לקו"ת ויקרא ד, א. וראה גם שם ו, א ואילך. וראה הערה 60.

59) משא"כ מים – חסד.
60) להעיר מלקו"ת שה"ש (י, א) דמלח (הוא בחי' גבורה ו) שייך למצות ל"ת, ובאוה"ת ויקרא (וכך א' בהוספות ריש ע' רכו). א"כ מלח כמו ד"ס חומרות וטייגים" (ע"ש). – ועפ"ז ימתק זה שעשו רצה לרמות אביו שיאמר שעשו מדקדק במצות ע"י שאלתו, "היאך מעשרין את המלח".

ובדומה לכך הענין של "מעשרין את התבן" – כמבואר בתורת החסידות⁶¹, ש"מוץ ותבן שאינם רק פסולת החטה" הם "מבחינת הקליפות"⁶², ולכן, עשו – אשר "היה מסטרא דקליפה" – "שיבח עצמו שנתן מעשר ממוץ ותבן".

ולכן נאמר⁶³ לגבי ה"בירור" של עשו לעתיד לבוא – "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש"⁶⁴ –

כן יהיה במהרה בימינו ממש, בביאת משיח צדקנו.

(משיחות ש"פ תולדות תשל"ד)

61) ביאורו וישלח יט, ד (וראה זח"ב קכ, ב. זח"ג קפט, א). וראה מא"א מע' תבן (ת, ו): "תבן .. בן רשע ת מאות איש עמו ולכן רצה לעשר התבן".

62) מלשון קליפת הפרי, כמו התבן שהיא קליפת החטה.

63) עובד' א, יח.
64) ראה שמות שם, יב (ובפרש"י): קש לתבן. וראה מא"א שם.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד